

miluje. (4) Tys učinil opravdila; súd a právo v Jakubovi tys učinil. (5) Vyšťe hospodina boha našeho a modlte se podnoži noh jeho, neboli svatá jest. (6) Mojses a Árón mezi kněží jeho a Samuel mezi těmi, již vzývají jmě jeho. (7) Vzýváchu hospodina a on slyšieše je; a z slúpa oblačného mluvieše k nim. Chováchu svědečstvie jeho a kázanie, již dal jim. (8) Hospodine bože náš, ty slyšieše jich, ty si lítostiv byl jim a mstě ke všem nalezením jich. (9) Vyšťe hospodina boha našeho a modlte se na hoře svatěj jeho, nebo svatý hospodin buoh náš.

1 *na cherubín* nad cherubíny, tj. nad anděly nesoucími trůn *hospodinův* – 2 *v Siónu*: Sión, posvátná hora v Jeruzalémě, symbol izraelského národa – 3 *zповіедайте се аť* vyznávají, ať oslavují (confiteantur) – 4 *opravidla* pravidla, předpisy; *v Jakubovi*: v izraelském národě, jehož praotcem byl Jákob – 5 *vyšťe* vyvyšujte, oslavujte; *modlte se* klanějte se (adorate) – 6 *Mojses a Árón*: Mojžíš a Árón, bratři, kteří podle bibl. knihy Exodus vyvedli izraelský lid z Egypta; *mezi kněží* mezi kněžimi; *Samuel*: poslední z tzv. soudců, kteří stáli v čele izraelského lidu před dobou královskou – 7 *z slúpa oblačného*: oblačný sloup vedl Izraelity z Egypta; *kázanie* přikázání – 8 *ty si lítostiv byl jim* ty ses slitovával nad nimi; *mstě ke všem nalezením* trestaje za všechny nálezky, výmysly – 9 *na hoře svatěj* na Siónu (v. výše)

ŽALM 129

(1) Z hluboka křičal sem k tobě, hospodine; hospodine, uslyš hlas můj! (2) Buďte uši tvoji slyšecie k hlasu modlitvy mé! (3) Ač ducholovství chovati budeš, hospodine, hospodine, kto sdrží? (4) Nebo u tebe slitování jest a pro zákon pro tvůj ožidal sem tebe, hospodine. (5) Ožídala jest dušě má v slově v jeho, nádeji jměla dušě má v hospodinu. (6) Ot strážě jitřnie až do noci nádeji jměj Izrael v hospodinu! (7) Nebo u hospodina milosrdie a oběžné u něho vykúpenie. (8) A on vykúpí Izrahele ze všech ducholovství z jeho.

3 *ducholovství* nepravosti, špatnosti (iniquitates); *ač... chovati budeš* jestliže budeš šetřiti; *sdrží* vydrží, snese – 4 *ožidal sem* očekával jsem s *nadějí*, doufal jsem – 6 *ot strážě jitřnie* od časného rána (podle pův. dělení noční doby podle stráží); *Izrael* Izraelité – 7 *oběžné* hojné, oplývající

ČTVEROEVANGELIUM

Čtveroevangeliem nazýváme soubor všech čtyř hlavních novozákonních knih, tj. evangelia Matoušova, Markova, Lukášova a Janova. Zatímco překlady evangeliaře a žaltáře byly vyvolány přímo potřebami bohoslužebné praxe, je překlad čtveroevangelia diktován již potřebou obecně kulturní – úsilím vytvořit soustavným překladem základních biblických knih jejich úplné znění v českém jazyce, který od 14. století začíná postupně pronikat do všech kulturních oblastí, dosud

vyhrozených latině. Soustavný překlad všech čtyř evangelií ve 14. století je tak významným mezníkem na cestě k zlidovění literatury a středověké kultury vůbec, na cestě, která vrcholí v husitství. České čtveroevangelium vzniklo nejpozději v době Karlově.

(KÁZÁNÍ NA HOŘE)

Kázání horské neboli kázání na hoře představuje v podstatě souhrn společensko-etických předpisů původního křesťanského učení, často postavených výslovně nad starozákonní etiku židovskou, čerpanou ze zákona Mojžíšova. Z celku tohoto Ježíšova kázání, který zaujímá 5.-7. kapitolu Matoušova evangelia, uvádíme jako ukázkou 5. kapitolu, obsahující začátek kázání, v němž tzv. osmero blahoslavenství tvoří programový úvod celého dalšího výkladu.

(Mat. 5)

(1) Pak uzřev Ježíš zástupy vzjide na huoru. A když sěde, přistúpichu k němu jeho učedníci. (2) A otevřev usta svá učieše je a řka: (3) „Blaženi jsú chudí duchem, neb jest jich královstvie nebeské. (4) Blaženi jsú tiší, neb oni obdrzie zemi. (5) Blaženi jsú, ješto žalostie, neb sě ti utěšie. (6) Blaženi jsú, ješto lákají i žiezlivi jsú pravedlnosti, neb ti budú nasyceni. (7) Blaženi jsú milosrdní, neb ti dojdú milosrdenstvie. (8) Blaženi jsú čistého srdcě, neb ti buoha uzřie. (9) Blaženi jsú pokorní, neb ti synové buoží budú slúti. (10) Blaženi jsú, ješto násilé trpie pro pravdu, neb jest těch královstvie nebeské. (11) Blaženi jste, když vám vzlají a násilé vám učinie a povědie všecko zlé, lžice proti vám pro mě. (12) Radujte sě i veselte sě, že vašě mzda hojná jest v nebesiech. Takež jsú sě protivili prorokóm, ješto jsú byli před vámi.

(13) Vy ste suol zemská; pakli suol zhyne, čím sě bude soliti? Ničemuž sě nehodí viece, jediné aby bylo ven vyvrženo a ot lidí odlúčeno. (14) Vy ste světlost tohoto světa; nemóž sě město skrýti na huorě položené. (15) Ani zažhúc svietednicě vložie ji pod kbelec, ale na sviecen, aby všem svietila, ktož jsú v domu. (16) Takež svěť světlost vašě před lidmi, aby vidúce vašě dobré skutky oslavili otcě vašeho, jenž jest v nebesiech.

(17) Neroďte mnieti, bych já přišel chtě zrušiti zákon nebo proroky; nepřišel sem chtě rušiti, ale doplniti. (18) Věrně jistě pravi vám: Poňaz nepřemine nebe i země, jedno slovce neb jediné písemce nesejde ot zákona, až sě všecko stane. (19) Proto ktož kuoli zruší jedno z tohoto přikázanie najmenšieho a tak bude učiti lidi, bude slúti najmenší v království nebeském. Ale kto učiní tak a bude učiti, ten bude slúti veliký v nebeském království. (20) Neboť vám pravi: Nebude-li obihati vašě spravedlnost viece než mudrákóv i duchovníkóv židovských, nevejdete do nebeského královstvie.

(21) Slyšeli ste, že jest pověděno starým: Nezabíjej! Pakli kto zabie, bude povinen k súdu. (22) Ale já vám pravi, že každý, kto sě hněvá s brat-

rem svým, bude povinen k súdu. Pakli kto die svému bratru ‚šielence‘, bude uviňen v súdĕ. A kto die ‚blázne‘, vinen bude plamenem ohněvým. (23) Proto když ofěruješ svojuj dar na oltář, a tu vzpomeneš, že tvojoj bratr jmá něco proti tobĕ nelibého, (24) nechaj tu svého daru před oltářem, jdiž dřeve a smiř se s svým bratrem, a tepruv přida ofěrujž dar svojuj. (25) Buď povolen svému protivníku, když jsi s ním na cestĕ, ať snad tebe nezradí protivník k súdci, a súdcĕ podá tebe biřicovi, i budeš vržen v žalář. (26) Jistĕ tobĕ pravi: Nevyjdeš odtud, pokudž nevrátíš poslednieho šarta.

(27) Slyšĕli ste, že jest řečeno starým: Necizolož! (28) Ale já vám pravi: Všelický, ktož uzří ženu cizí a jiej požádá, juž s ní cizoloži srdcem svým. (29) Pakli tě pohoršije tvĕ pravé oko, vylup je a vrz od sebe. Neb jest tobĕ hodné, aby zhynul jeden z tvých úduov, nežli by tvĕ všecko tělo u plamen bylo uvrženo. (30) Pakli tvá pravá ruka pohoršije tebe, utna ju vrziž od sebe. Neb jest tobĕ hodné, aby jeden zhynul z tvých úduov, než by tvĕ všecko tělo šlo do plamene. (31) Řečeno jest také starým: Ktož kuoli pustí od sebe svú ženu, daj jiej list rozvuodný. (32) Ale já vám pravi, že každý, ktož pustí od sebe svú ženu kromĕ jejiej viny v smilství, činí, že ona cizoloží. A ktož tak propuštěnú pojme, cizoloží.

(33) Opĕt jste slyšĕli, že jest řečeno starým: Nepřisahaj křivĕ, ale navrať hospodinu přísahy tvĕ! (34) Ale já vám pravi ovšem nepřisahati, ani na nebi, neb jest stolicĕ buožíe, (35) ani na zemi, neb jest podnož noh jeho, ani na Jeruzalĕmi, neb jest město velikého krále, (36) ani na svéj hlavĕ budeš přísahati, neb nemóžeš jediného vlasa učiniti biela nebo črna. (37) Ale buď vašĕ řeč: Jest, jest, ne, ne. A jest-li co toho viece, ote zlého jest.

(38) Slyšĕli ste, že jest řečeno: Oko za oko, zub za zub. (39) Ale já vám pravi: Neprotivujte se zlĕmu! Pakli tě kto udeří po pravém líci, poskyť jemu i druhého. (40) A tomu, kto se s tobú v súdĕ korčí, chtě tvú sukni vysúdití, přidaj jemu i plášĕ. (41) A ktož kuoli tě přinuzí k tisíci kročĕjí, jdi s ním jiná dva tisíce. (42) A kto u tebe prosí, daj jemu. A kto u tebe čeho zajímá, neodvracij se od něho.

(43) Slyšĕli ste, že jest řečeno: Budeš milovati svého bližnieho a nenávidĕti nepřiele svĕho. (44) Ale já vám pravi: Milujte nepřátele své a těm dobře činite, kto vás nenávidie, a proste za své násilníky, kto se vám protivie! (45) A tak budete synové vašeho otcĕ, jenž jest v nebesiech, jenž jest kázal slunci vzníti na dobré i na zlé a dáva déšĕ nad spravedlné i ne na pravé. (46) Nebo když milujete ty, jižto vás milují, kterou odplatu budete jmieti? Neb to obecní hřiešníci činie. (47) Pakli budete pozdravovati své bratřie tolikož, což viece činite? Však to i pohanĕ činie. (48) Protož buďte svrchovaní, jako otec váš nebeský svrchovaný jest.“

1 *vzjide* (aor.) vystoupil – 6 *lákají* jsou dychtíví, lačnĕjí (esuriunt); *žiezliví* žízňíví – 11 *vzlají* začnou lát, budou lát; *lžice* lhouce – 12 *lakež* stejně tak

13 *zhyne* bude zničena – 15 *zažhuc spielednicĕ* zažehnouce svítilnu, svíci

17 *nerodte mnieti* nedomnívejte se; *zákon nebo proroky*: ustanovení a zaslíbení obsažená v pěti knihách Mojžíšových a v historických knihách Starého zákona, včetně knih prorockých – 18 *věrně jistě* věru zajisté (amen quippe); *poňaz nepřemine* dokud nepomine; *jedno slove neb jediné písmence*: nepřesný překlad lat. iota unum, aut unus apex; srov. výklad připisovaný Husovi v Bibli litoměřicko-třeboňské (sv. III, fol. 114b): Iota. Tu věz, že Iota řecky nebo Iot židovsky jest čtena (= písmena), jež my říkáme i, a znamenie maličké nad i slóve vršek (v. též varianty na s. 499) – 20 *nebude-li obihati... více než* nebude-li hojnější než; *mudrákóv* zákoníků (scribarum), tj. ustanovených znaleců a vykladačů Písma, nadaných i soudcovskou pravomocí; *duchovníkóv* farizejů (phariseorum), tj. příslušníků vlivné židovské náboženské strany, jejichž přísnost byla někdy jen předstíraná

21 *starým* předkům – 22 *bude uviňen v súdě* bude shledán vinným před soudem, tj. před veleradou; *vinen bude plamenem ohněným* bude hoden pekelného ohně – 23 *ofěruješ* obětuješ – 25 *buď povolen* buď po vůli, měj dobrou vůli; *ať nezradí* ať nevydá – 26 *šarta* (z něm.): drobný peníz, haléř (quadrantem)

28 *všeliký* každý – 29 *vrz* hod, odhod; *hodné* vhodné, prospěšné – 31 *pusť* propustí; *list rozvuodný* lístek zapuzení; podle zákona Mojžíšova (srov. Deut. 24,1) měl muž právo zapudit manželku tím, že jí vydal tento lístek (často pro nepatrný přestupek)

33 *navrať* splň – 34 *ovšem ne-* vůbec ne-; *na nebi* při nebi (pod. dále: při zemi, při Jeruzalému); *stolicě* stolec, trůn – 35 *město velikého krále* město boží, reminiscence na Ž. 47,3, kde však míněno město krále Davida – 36 *ani... budeš* ani... nebudeš – 37 *jest, jest* ano, ano

39 *poskyť* poskytni, nastav – 40 *sě v súdě* korčí soudí se, vede při – 41 *přinuzí* přinutí; *jiná dva* (duál) další dva – 42 *zajímá* vypůjčuje si

44 *za své násilníky* za ty, kdo vám činí násilí – 45 *vznítí* vzejítí, vyjítí; *ne na pravé* na nespravedlivé – 46 *obecní hřešníci* publikáni, tj. nájemci daní a cel, označovaní za veřejné hřešníky pro korupci a pro službu Římanům, ale i etymologizováním lat. názvu publicani – 48 *svrchovaní* dokonali

(NAROZENÍ A DĚTSTVÍ JEŽÍŠOVO)

Ježíšovo mládí, a především jeho narození je z nejoblíbenějších biblických motivů, zpracovávaných jak literárně (viz např. překlad latinské skladby Jana z Jenštejna v našem Výboru I, 439n.), tak ve výtvarném umění středověku. Stručnost biblického vyprávění způsobila, že bylo i doplňováno dalšími detaily a domysly, jak je patrné např. ze staročeské veršované legendy o Ježíšově dětství i z prozaického Života Krista pána (viz o něm náš Výbor I, s. 535n.).

(Luk. 2)

(1) I stalo se jest v těch dnech, vyjide záповěd ot ciesaře Augusta, aby byl popsán vešken svět. (2) A to prvnie popsanie stalo se jest ot vládaře syrského Cyrina. (3) I jdiechu všickni chtiece se osvědčiti, každý do svého města. (4) I vzjide Ozěp z Nazareta, z města galilejského, do Židovstvie, do města Davidova, ješto slóve Betlém, protože bieše z domu i z čeledi Davidovy, (5) chtě se osvědčiti s Marijí, sobě otdanú ženú těžkú. (6) I stalo

30. Hornické práce

sě jest, když tu biešta, doplrichu sě dnové, aby porodila. (7) I urodi svého syna prvorozeného a plénkami jeho obinu i vloži v jesli, neb jiej nebieše miesta v hostinnici.

(8) A pastuchy biechu v témž kraji bdiece i střežúce chvíle nocnie nad svým stádem. (9) A tehdy anděl hospodinóv sta podlé jich a jasno božie prosvieti je, i leku sě velikým strachem. (10) I vecě jim anděl: „Nerodte sě báti, neboť vám zvěstuji velikú radost, ješto bude všemu lidu, (11) že sě jest narodil nám dnes spasitel, jenž jest Kristus hospodin, v Davidově městě. (12) A to vám znamenie: naleznete děfátko plénkami obinuté a položeno v jeslech.“ (13) A náhle sta sě s andělem množstvie říšě nebeské chváléce boha a řkúce: (14) „Sláva na výsosti bohu a na zemi mír lidem dobré vuole!“

(15) I stalo sě jest, když otjidu ot nich andělové do nebe, pastuchy vzmluvichu mezi sobú: „Pójděm až do Betléma a vidime toho slova, ješto sě jest stalo, což jest hospodin nám ukázal.“ (16) I přijidu pospiechajíce i nalezu Mariji i Ozěpa i pacholátka položené v jeslech. (17) A uzřevše poznachu to slovo, ješto jim bylo pověděno o tom děfátku. (18) A všickni, kto to slyšiechu, diviechu sě tomu, ješto jim pastuchy rozpráviechu. (19) Ale Maria chováše těch všech slov nesúci je v srdci svém. (20) I vrátichu sě pastuchy slaviece i chváléce boha ve všem, což biechu slyšěli i viděli, jakož jest pověděno k nim.

(21) A když sě dokona osm dní, aby bylo obřezováno dietě, nazváno by jeho jmě Ježíš, ješto jemu bylo vzděno ot anděla, dřieve než sě v životě počal. (22) A pak, když jsú sě dokonali dnové jejie očišćenie podlé zákona Mojžiesěva, vzěchu jeho do Jeruzaléma chtiece jeho obětovati hospodinu. (23) Jakož jest psáno v zákoně hospodinově, že všeliký samec otvieraje život svatý hospodinu bude slúti. (24) A aby dali hospodinu obět, jakož jest pověděno v zákoně hospodinově, dvě hrdličat anebo dvě ptáčětě holubiej.

(25) A tehdy bieše člověk v Jeruzalémi, jemužto jmě Simeón. A ten člověk spravedlný i báznivý, čakaje utěšenie israhelského, a duch svatý bieše v něm. (26) I bieše vzal odpověd ot svatého ducha, že neuzří smrti, jeliž dřieve uzří mazancě hospodinova. (27) I přijide v dušě v chrám. A když uvodiechu dietě Ježíšě otec i máť jeho, aby učinili podlé obyčěje zákonového zaň, (28) a on vzě jej v svá náručie i poblaha bohu řka: (29) „Již propusť svého sluhu, hospodine, podlé tvého slova v pokoji. (30) Nebo jsta viděle moji oči spasenie tvé, (31) ješto jsi pripravil před obličějem všeho lidu: (32) světlo k zěvení národuov a slávu tvěj osadě Israheli.“ (33) I biešta otec jeho i máť divna nad tiem, což o něm praviechu. (34) I požehna ji Simeón a vecě k Mariji, mateři jeho: „Toť jest uložen tento na spadenie i na povstánie mnohých z Izrahele i na znamenie, jemuž bude odpoviedáno. (35) A tvú vlastní duši projde meč, aby byla ohlášena ze mnohých srdcí myšlenie.“

(36) A bieše Anna prorokyni, dcera Fanuelova, z pokolenie Asserova; ta bieše přeběhla mnoho dnův a byla jest živa s svým mužem sedm let ot svého děvství. (37) A ta bieše vdovú až do čtyř a osmdcát let a nevychodieše z chrámu, postem a modlitbami slúžieci v noci i ve dne. (38) A ta v tůž hodinu přišedši zpoviedáše se hospodinu a mluvieše o něm všem, ktož ožídáchu vykúpenie. (39) A když dokonachu všecko podlé zákona hospodinova, navrátichu se do Galilee v své město Nazaret. (40) Pak dietě rostieše i posileváše se, plno jsa múdrosti, a milost božie bieše v něm.

(41) I chodieše jeho otec i máť na každé léto do Jeruzaléma na den slavný Veliky noci. (42) A když jest byl Ježíš ve dvúnádste let, jdiechu s ním do Jeruzaléma podlé obyčěje slavného. (43) A dokonavše dni, když se vrátichu, osta dietě Ježíš v Jeruzalémi, i nevzvěděli jsú toho otec jeho i máť; (44) domniece se, by byl on v tovařiství svých súseduov, jidu cestu jednoho dne i hledáchu jeho mezi rodinú i známými. (45) A nenalezše navrátichu se do Jeruzaléma ptajíce jeho. (46) I stalo se jest, že po třech dnech nalezu jej v chrámě sediece mezi mistry, slyšiece je i tiežíce. (47) I diviechu se všickni, ktož jeho slyšechu, múdrosti jeho i odpoviedaní. (48) A uzřevše otec a máť podivišta se; i vecě máť jeho k němu: „Synáčku, cos nám tak učinil? Toť otec tvuoj i já bolejíce jsme tebe hledali.“ (49) I vecě k nim: „Co jest, že ste mne hledali? Nevěděli jste, že mezi těmi, ješto jsú otcě mého, já musím býti?“ (50) A oni neurozuměchu slovu, ješto jest promluvil k nim. (51) I jide s nimi i přijide do Nazareta i bieše poddán jim. A máť jeho chováše těch všech slov nosieci je v svém srdci. (52) A Ježíš prospieváše v múdrosti i u věku i milosti před bohem i lidmi.

1 *vyjide* (aor.) *zápověd* bylo vydáno nařízení; *ot císařě Augusta*: první římský císař († 14 n. l.); *aby byl popsán vešken svěť*: soupis obyvatelstva v Judeji, provedený r. 6 n. l., když se stala římskou provincií – 2 *Cyrina*: Cyrenius (Quirinius), římský místodržitel v provincii Syria, vyslaný do Judeje, aby provedl soupis obyvatelstva – 3 *se osvědčiti* prokázati se, přihlásiti se (ut profiterentur) – 4 *vzjide* (aor.) vyšel, odešel; *Ozěp Josef*; *do Židovstvie* do Judska; *do města Davidova*: z Betléma pocházel druhý izraelský král David (vládl asi 1013-973 př. n. l.) – 5 *těžkú těhotnou* – 6 *doplňichu se* (aor.) naplnili se – 7 *obinu* ovinula; *v hostinnici* v hostinci

8 *střěhúce chvíle nocie* držíce noční stráže – 9 *podlé jich* u nich – 10 *nerodte se báti* nebojte se – 13 *sta se* objevilo se; *množstvie říšě nebeské* množství rytířstva nebeského, zástupy andělů (multitudo militiae caelestis)

15 *otjidu* (aor.) odešli; *vzmluvichu* začali mluvit; *pójděm... vidime* pojďme... vize – 19 *chováše* (imperf.) uchovávala v paměti

21 *aby bylo obřezováno dietě*: obřízka (odstranění předkožky) byla u Izraelitů symbolem přijetí do náboženské obce; *bylo vzděno ot anděla* bylo dáno od anděla, tj. při zvěstování jeho narození; *v životě* v lůně (matčině) – 22 *dnové jejie* očiščenie podlé zákona *Mojžiešěva*: podle zákona Mojžíšova byla žena považována za nečistou (tj. byla vyloučena z nábož. obřadů) 40 dní po porodu chlapce a 80 dní po porodu děvčete, pak přicházela do chrámu k očiščění – 23 *v zákoně hospodinově*: podle zákona Mojžíšova byl každý prvorozenec zasvěcen bohu, a proto bylo nutno jej vykupovat obět-

ním darem; *otviera je život* vycházejze z lůna matčina (při prvním porodu); *svatý hospodinu bude slůti* bude zasvěcen bohu – 24 *dvě hrdličat anebo dvě ptáččtě holubiej* (duál) dvě hrdliččí mládata anebo dvě holoubátka

25 *báznivý* bohobojný; *utěšenie israhelského* útěchu pro Izrael, tj. slíbeného spasitele (srov. Iz. 19,20 aj.) – 26 *bieše vzal odpověd* dostal slib; *jeliž dřieve* dokud ne; *mazancě* pomazaného – 27 *v dušě* naplněn duchem svatým; *uvodiechu* uváděli (do chrámu); *zákonového uzákoněného* – 28 *poblaha* (aor.) začal velebit, blahoslavít – 30 *jsta viděle* (duál) viděly – 32 *osadě Israheli* lidu izraelskému (plebis tuae Israel) – 33 *biešta divna* (duál) byli udiveni – 34 *jt* (g:n. duálu) jich; *toť* ejhle, hle; *uložen... na spadenie* ustanoven k pádu; *otpovedáno* odpíráno – 35 *ohlášena* vyjevena

36 *bieše přeběhla* (plqperf.) přestála, prožila; *ot děvstvie* od panenství, od dívčích let – 37 *nevychodieše* (imperf.) nevycházela – 38 *zpviedáše se hospodinu* vzývala, vebila hospodina (confitebatur Domino); *ožtdáchu* očekávali s nadějí – 40 *posileváše se* sililo

41 *na den slavný Veliky noci* ve svátek velikonoční (židovský) – 42 *slavného svátečního* (diei festi) – 43 *nevzvěděli* nedověděli se, nezjistili – 44 *domniece se* domnívajíce se; *v tovařiství* ve společnosti; *jidu* ušli – 45 *ptajice jeho* ptajice se po něm, hledající ho – 46 *mezi mistry* mezi zákoníky, tj. vykladači, učiteli zákona Mojžíšova; *tiežtce* dotazuje se – 48 *bolejtce* rmoutíce se, s bolestí – 49 *co jest, že* proč – 50 *neurozuměchu* neporozuměli – 51 *bieše poddán* byl poslušný

BIBLE

První úplný text staročeské bible nevznikl soustavným překladem jako čtvero-evangelium, nýbrž svodem hotových překladů jednotlivých knih. Šlo tedy o práci několika překladatelů. Protože tento svod, který nazýváme první redakcí staročeského biblického překladu, byl pořizen v 2. polovině 14. století, nechybíme, uvedeme-li jej v souvislost s rozvojem biblických studií po založení pražské university.

Také reformní hnutí, připravující ideologické předpoklady pro vznik pozdějšího husitství, utíkalo se k bibli jako ke zdroji obrodných myšlenek, a protože bylo hnutím zasahujícím široké lidové vrstvy, jevila se zde potřeba českého znění bible tím naléhavěji. Požadavek, aby text bible v národním jazyce došel obecné známosti, bylo ovšem třeba probojovávat. Je to patrné z vystoupení Štítného na obhajobu četby české bible. Pozdější svědectví o znalosti bible i v prostém lidu a veliké množství zachovaných rukopisných biblí z 15. století však dokazují, že se požadavek vyslovený Štítným plně uskutečnil.

Touto naléhavou a trvalou potřebou českého znění bible si vysvětlíme, proč nezůstalo nadlouho při znění první redakce, proč byly biblické texty znovu a znovu překládány, takže v průběhu jediného století došlo k vytvoření celkem čtyř redakcí biblického překladu. O vážnosti, jaká se českému biblickému znění připisovala, svědčí úvaha o překládání bible, dochovaná v některých biblických rukopisech (viz zde na s. 523).

(PROLOG KE GENESI)

Prolog ke Genesi se zachoval pouze ve třech biblích první redakce, a je tedy její zvlátností. Prolog je zřejmě původním výtvozem některého z pořadatelů této redakce: soudíme tak proto, že jeho předloha nebyla nalezena v žádné latinské ani jiné bibli. Některé jazykové prvky prologu připomínají práce Štítného.